

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

10. Череп А.В. Особливості розвитку сучасної фінансової системи в ринкових умовах // Економіка та держава. – 2006. – №6. – С.28-30.

11. Шемшученко Ю. С. Теоретичні засади подолання колізій у законодавстві України / Ю. С. Шемшученко // Колізії у законодавстві України : проблеми теорії і практики. – К. : Генеза, 1996 – 209с.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Сердюк В. І.,

студентка V курсу юридичного факультету

Сумського державного університету

Наукові керівники: Куліш А. М.

професор, д.ю.н., Заслужений юрист України, декан юридичного факультету

Сумського державного університету

Гаруст Ю. В.

д.ю.н., доцент кафедри АППФЕБ юридичного факультету Сумського державного університету

Весь світ існує в тісному взаємозв'язку його елементів. Так, і фінансова система України на національному рівні є досить складною, і в свою чергу, входить до більш складного та багаторівневого утворення, яке носить назву «світова фінансова система» та існує на наднаціональному, міжнародному рівні. Фінансова система України, як правова категорія була предметом дослідження багатьох науковців, серед яких слід відмітити Опаріна В., Нестеренко А., Кобзеву Т. Поряд з цим, вони не розглядали фінансову систему України як частину світової фінансової системи. Але саме визначення сутності та роль фінансової системи в функціонуванні держави слід розглядати крізь призму її взаємозв'язку зі світовою фінансовою системою, структурні елементи якої справляють безпосередній вплив на процеси, які відбуваються всередині фінансової системи України. На нашу думку, врахування зв'язку національної та світової фінансових систем дозволить не лише використовувати позитивні можливості цього взаємозв'язку (наприклад, залучення зовнішніх фінансових ресурсів), а й вчасно уникати загроз поширення негативних наслідків діяльності останньої (наприклад, поширення спекулятивних впливів на національний фінансовий ринок внаслідок коливань світових фінансових ринків).

Також ми вважаємо, що визначення сутності «фінансова система» слід здійснювати шляхом сходження від загального до конкретного. Тому, спочатку слід розглянути саму категорію «система». Згідно із тлумачним словником української мови система - це порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь [1]. На сьогодні у науці існує безліч пояснень поняття «система». Зокрема під системою розуміють цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів; організовану сукупність взаємодіючих елементів, організовану багатоманітність елементів, які складають певну структуру та перебувають у постійній взаємодії. [2, с. 32]. Шиян А. слушно відмічає, що системою перш за все має визнаватися сукупність деяких цілком конкретних одиниць — елементів, які перебувають у певних відносинах і зв'язках між собою, завдяки чому вони становлять певну неподільність, унітарність, цілісність [3, с. 156]. Ми цілком згодні з цими науковими поглядами, але вважаємо, що система – це організована та

структурована сукупність елементів, які знаходяться у постійному взаємозв'язку і взаємодії та перебувають у постійній залежності один від одного.

Звертаючись до юридичної енциклопедії видатного вітчизняного вченого Ю. Шемшученка можна знайти наступне тлумачення поняття «фінансова система». Фінансова система – це сукупність взаємопов'язаних між собою фінансових інститутів та відповідних фондів грошових коштів. Вона охоплює грошові відносини між державою і господарюючими суб'єктами, державою і населенням, між підприємствами і організаціями та всередині них [4]. Ми цілком згодні з цим визначенням, але для визначення поняття фінансової системи України як частини світової фінансової системи спочатку слід зупинитися на вивченні світової фінансової системи як категорії, яка є більш широкою за змістовним наповненням. Видатна економіст Д. Мамонтенко при дослідженні питання глобалізації фінансових ринків звертається до даного терміну та пропонує розглядати світову фінансову систему як сукупність окремих найбільш інтегрованих сфер і ланок національних фінансових систем, функціональних форм організації валютних відносин та світових фінансових організацій, що покликана забезпечити наднаціональне регулювання для підвищення стійкості світових фінансових ринків та ринків національних валют спираючись на принципи та механізми механізмів ринкового і позаринкового розподілу ресурсів та капіталу [5, с. 233]. Ми не можемо не погодитись з визначенням терміном, але пропонуємо його розглянути як правову категорію та визначити, що світова фінансова система – це сукупність правовідносин, які виникають у світових фінансових організаціях та національних фінансових системах при інтеграції у світовий фінансовий простір, а також суб'єктів цих правовідносин, які забезпечують ефективне функціонування світових фінансових ринків та міжнародних фінансових організацій з метою стабільності національної та світової економіки.

Фінансова система України є предметом наукових досліджень правознавців та економістів, що призводить до існування тлумачень фінансової системи як економічної та відповідно, правової категорії. Серед науковців-економістів існує значна кількість підходів щодо розуміння фінансової системи, серед яких можна виділити два основні: 1) фінансова система - сукупність фінансових ланок та фінансових відносин; 2) фінансова система – це сукупність фінансових органів, що здійснюють управління фінансами та реалізують державну фінансову політику [6, с. 245]. Об'єднавши ці підходи, Опарін В. надає наступне визначення фінансової системи: фінансова система - це сукупність відносно відокремлених, але взаємопов'язаних між собою ланок фінансових відносин, що відображають специфічні форми і методи формування та використання фінансових ресурсів й фінансові органи, які управляють ними [7, с. 89].

Юристи у своїх працях звикли відштовхуватися від нормативного закріплення того чи іншого поняття, проте на сьогодні законодавчої дефініції «фінансова система» не існує. Тому за основу своїх досліджень вони беруть доробок економістів та колег-правознавців у цій сфері. Слід відмітити, що правознавці не відкидають економічної природи поняття «фінансова система», але і не зациклюються на ній та намагаються розкрити її і як юридичну категорію. Так, Нестеренко А. після здійснення комплексного аналізу поняття «фінансова система» у всіх її аспектах доходить висновку, що фінансова система України являє собою сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками, тобто порівняно відособлених підсистем, які відображають специфічні форми й методи фінансових відносин [8, с. 156]. Ми акцентуємо увагу на тому, що фінансову систему слід розглядати як

складову економічних та правових відносин, які виникають між державою, юридичними та фізичними особами. Повністю погоджуємося із науковцями в тому, що існування фінансових фондів, на які спираються економісти при визначенні фінансової системи, що в свою чергу нерозривно пов'язано із прийняттям відповідних нормативно-правових актів, які встановлюють порядок функціонування цих фондів і тому сутність фінансової системи знаходиться у прямому взаємозв'язку із функціями держави та її природою. Провівши ретельний аналіз категорії «фінансова система» в економічному та юридичному вимірі, ми запропонували розглядати фінансову систему України як юридичну категорію, а саме: фінансова система країни - це багаторівнева соціальна система яка включає в себе врегульовану відповідними правовими нормами держави сукупність усіх наявних сфер фінансових відносин та відповідних суб'єктів таких відносин, які забезпечують збалансоване функціонування та взаємодію цих певних сфер та здійснюють управління ними [9, с. 32].

Тому виходячи з вищевикладеного, та проведених наукових досліджень вважаємо, що фінансова система – це складна структурована система, що включає в себе правовідносини, які виникають у всіх фінансових сферах, в ході взаємодії суб'єктів цих правовідносин (держава, юридичні та фізичні особи), під час здійснення управління фінансовими сферами та забезпечення фінансової політики держави.

Фінансова система України є механізмом, який втілює в життя державну фінансову політику, що спрямована на підвищення рівня суспільного добробуту та раціональний розподіл валового внутрішнього продукту між категоріями населення та галузями національної економіки. До складу фінансової політики держави входить: бюджетна, податкова, кредитна, цінова, митна та грошова політика. Тобто на суб'єктів фінансової системи покладається невичерпна кількість завдань щодо реалізації завдань кожної частини фінансової політики держави. Так, наприклад, у бюджетній сфері має бути забезпечено подолання високого рівня інфляції; зменшення рівня бюджетного дефіциту та державного боргу; здійснення ефективного фінансового контролю за цільовим використанням коштів державного та місцевих бюджетів, державних цільових фондів; оптимальний розподіл дохідної частини державної скарбниці; скорочення державного фінансування та державних дотацій неприбутковим галузям матеріального виробництва, тощо. І так, величезний перелік по кожній сфері фінансової політики держави. З цього зрозуміло, що фінансова система є стовбуром економічної стабільності та суспільного розвитку держави. На нашу думку, доцільно скомпонувати всі завдання фінансової системи по кожній фінансовій системі та на їх основі виділити головні, в яких відобразити призначення та роль фінансової системи в країні [7, с. 153].

Фінансова система України як частина світової фінансової системи покликана на національному рівні, в межах країни, виконувати ряд головних завдань, а саме:

1. Забезпечувати поступовий та стабільний розвиток економіки держави за рахунок зростання обсягу валового внутрішнього продукту. Для цього слід всі вільні кошти спрямувати на забезпечення виробництва ВВП, а також заохочувати інвестиції у цей сектор;

2. Об'єднати фінансові ресурси та направити їх на розвиток конкурентоспроможних галузей економіки. У цьому руслі необхідно провести модернізацію економіки та конкурентоспроможних галузей економіки (направити власні фінансові ресурси та стимулювати вкладення іноземних інвестицій);

3. Забезпечити стійкість окремих сфер фінансової системи. Складність щодо ефективного функціонування фінансової системи полягає у тому, що вона складається з величезної кількості фінансових сфер, які безпосередньо або опосередковано впливають одна на одну та перебувають у постійному зв'язку. Тому визначення проблемних сфер фінансової системи та покращення їх функціонування вплине й на всі інші сфери, і в кінцевому результаті забезпечить стійкість фінансової системи держави;

4. Здійснити ефективне та раціональне розміщення фінансових ресурсів, які необхідні для виробництва ВВП, тобто налагодження процесу потоку коштів з тим, щоб у кожного суб'єкта вистачало коштів для забезпечення власного виробництва та досягнення високих результатів його продуктивності;

5. Встановити оптимальний розподіл ВВП з урахуванням потреб населення, підприємств та держави в цілому. Відповідно до Конституції України людина є найвищою соціальною цінністю, тому потреби кожного індивіда в суспільстві мають враховуватися нарівні з потребами підприємств та держави;

6. Забезпечувати реформування фінансової системи в залежності від зміни світової фінансової системи. Як зазначалося вище, фінансова система країни нерозривно пов'язана із світовою, тому вона повинна вчасно реагувати на всі зміни фінансової системи світу з тим, щоб уникнути несприятливих впливів на власне існування та функціонування.

Виходячи з вище викладеного, слід відмітити, що фінансова система України відіграє ключову роль у економічному процвітанні та розвитку держави.

Пропонуємо розуміти під фінансовою системою складну структуровану систему, що включає в себе правовідносини, які виникають у всіх фінансових сферах серед суб'єктів цих правовідносин (держави, юридичні та фізичні особи), в ході здійснення управління фінансовими сферами та забезпечення здійснення фінансової політики держави. При виконанні завдань, що стоять перед фінансовою системою, вона має вчасно реагувати на міжнародні зміни світової фінансової системи, частиною якої вона є та у своїй діяльності постійно враховувати взаємозв'язки, які між ними існують. Вчасне адаптування до змін у світовій системі фінансів забезпечить ефективне функціонування фінансової системи не лише в межах України, а й на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.mova.info/Page.aspx?l1=62>
2. Макаренко В. О. Побудова моделі фінансової системи України на основі системного підходу / В. О. Макаренко, І. О. Прищепчук // «Фінанси України». — 2010. — № 5. — С. 31-38
3. Шиян А. А. Економічна кібернетика: вступ до моделювання соціальних і економічних систем : навч. посіб. / А. А. Шиян. — Л. : Магнолія 2006, 2007. — 300 с.
4. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія / Ю. С. Шемшученко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://leksika.com.ua/legal/>
5. Мамонтенко Д. Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків / Д. Ю. Мамонтенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. — 2009. - №39. — С. 229-237
6. Орлюк О. П. Фінансове право: навч. посібник / О. П. Орлюк — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 528 с.
7. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник / В. М. Опарін — 2-ге вид., доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.

8. Нестеренко А. С. Фінансова система України як частина міжнародної фінансової системи в умовах світової фінансово-економічної кризи / А. С. Нестеренко // Актуальні проблеми держави і права –2011. –№ 62 – С. 152 –159.

9. Гаруст Ю. В., Кобзева Т. А. Організаційно-правова структура фінансової системи України за сферами виникнення фінансових відносин / Ю. В. Гаруст, Т. А. Кобзева // Форум права – 2015. - №5 – С. 27-38.

ПРОБЛЕМИ В ДІЯЛЬНОСТІ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА ПРАВОВІ ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Сердюк П. В.

*студент V курсу юридичного факультету
Сумського державного університету*

Наукові керівники: Бурбика М. М.

*д.ю.н., доцент, завідувач кафедри АППФЕБ юридичного факультету
Сумського державного університету*

Гаруст Ю. В.

д.ю.н., доцент кафедри АППФЕБ юридичного факультету Сумського державного університету

Державний фінансовий контроль є невід’ємним елементом діяльності фінансової системи України. Від ефективності його функціонування залежить стан фінансової системи України.

В нашій державі існує два органи державного фінансового контролю це Державна фінансова інспекція України та Рахункова палата України. Зазначені органи мають майже ідентичні функції, але при цьому діють відокремлено один від одного, система взаємодії між цим органами фінансового контролю майже відсутня.[1].

Рахункова палата є органом зовнішнього державного фінансового контролю та аудиту, але статус Рахункової палати, як фактично вищого органу державного фінансового контролю та аудиту, на законодавчому рівні не визначено.

Відповідно до ст.1 Закону України “Про рахункову палату України” вона є незалежним органом, який є підзвітним Верховній Раді України. У цьому є певне протиріччя, орган який діє самостійно та незалежно підпорядковується Верховній Раді. Але Верховна Рада складається з народних обранців, по суті це є демократичний контроль, який практикується в зарубіжних країнах. Тому підзвітність Рахункової палати є цілком доцільна. Але потребує певного покращення, оскільки можливий певний вплив із сторони органу якому підзвітна Рахункова палата [2].

Державна фінансова інспекція України є органом державного фінансового контролю та аудиту стосовно підконтрольного суб’єкта, діяльність якого контролюється, з недостатньо зрозумілим статусом. В європейській моделі внутрішньодержавного фінансового контролю даний додатковий рівень внутрішнього централізованого фінансового контролю та аудиту є відсутнім.

Взявши до уваги досвід фінансових систем країн Європи, розумним кроком було б Рахунковій палаті України функціонувати подібним чином тому, що вони мають суттєві переваги, що надають можливість їм порівнювати результати діяльності, укладати угоди щодо контролю. Так, службовці Рахункових палат у таких країнах як Іспанія чи Туреччина не тільки здійснюють перевірки правильності та законності здійснення господарських операцій, а й проводять розслідування та